

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA KREATIVLIKNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Esanova Muhabbat Faxriddin qizi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti
Magistratura bo'limi Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
yo'nalishi 1-bosqich magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15280533>

ARTICLE INFO

Received: 18th April 2025

Accepted: 20th April 2025

Published: 25th April 2025

KEYWORDS

*kreativlik, ijodiy fikrlash,
rivojlantirish'ich ta'lim, innovatsion
metodlar, shaxsiy shaxsiyat,
pedagogik tashkilot.*

ABSTRACT

Ushbu maqolada ishlab chiquvchi ta'lim bosqichida o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish va rivojlantirish nazariy asoslari tahlili. Kreativlikning tibbiy-pedagogik xususiyatlari, uni rivojlantirishga xizmat qilish metodikasi va kuchi, zamonaviy ta'lim texnologiyalarining bu jarayondagi o'rni yoritilgan. Maqolada kreativlikni rivojlantirishning taklifi asoslanadi hamda ushbu yo'nalishda samarali natijalarga erishadi.

Kirish

Shaxsiy ta'lim jarayonida insonning zamonaviy ta'minlashini muhim roldan biri sanaladi. bu borada muhim poydevor qurish. O'quvchilarning kreativ fikrlashi asosida hujjat mustaqil fikrlashi, yangicha ishlab chiqilishi va hal qilinishi mumkin. Shu bois, kreativlikni oshirishning nazariy asoslarini o'rganish jarayonida samarali qo'llash masalasi. Ta'lim sohasida ijodkorlikni rivojlantirish innovatsion va tanqidiy fikrlovchilarni shakllantirishning asosiy elementi sifatida e'tirof etiladi. "Boshlang'ich ta'limda kreativlikni rivojlantirishning nazariy asoslari" maqolasida erta ta'limda ijodkorlikni oshirishning nazariy asoslari yoritilgan. Ijodkorlikning asosiy tamoyillari va ahamiyatini, shuningdek, ijodiy rivojlanishning dastlabki bosqichlarini o'rganish orqali ushbu maqola ta'lim muassasalarida ijodkorlikni rivojlantirish va rivojlantirish haqida tushuncha berishga qaratilgan. Nazariy asoslar va amaliy tajribalar uyg'unligi orqali o'quvchilar erta ta'limda ijodkorlikni rivojlantirishning nazariy asoslari va amaliy strategiyalari haqida chuqurroq tushunchaga ega bo'ladilar.

Kreativlik (ijodkorlik) – bu shaxsning yangi g'oyalarni ilgari surish, yangilik mavjudligi, mavjud muammolarga noodatiy. Psixologiyada kreativlik divergent fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish, tasavvur kuchi bilan bog'liq deb qaraladi. Guilford, Wallas kabi olimlar kreativlikning kognitiv, emotsional va Torrance tomonidan ijtimoiy himoyani izohlab berganlar. Bugungi shiddatli va murakkab dunyoda ijodiy fikrlash qobiliyati tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ijodkorlik nafaqat badiiy mahorat yoki iste'dod, balki bu yangi g'oyalarni yaratish, muammolarga innovatsion echimlarni topish va qutidan tashqarida fikr yuritish qobiliyatidir. Boshlang'ich ta'limda ijodkorlikni rivojlantirish juda muhim, chunki bu o'quvchilarga hayoti davomida foydali bo'lgan muhim ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Boshlang'ich ta'limda ijodkorlikni rivojlantirish usullaridan biri xayoliy o'yinlarni rag'batlantirishdir. O'yin bolalarga turli rollar, stsenariylar va talabalarni o'rganishni yaratadi, bu esa fayllorligini rivojlantirishga yordam beradi. O'qituvchilar o'yin va izlanishni

rag'batlantiradigan sinf muhitini va o'quvchilarga turli usullarda foydalanish mumkin bo'lgan ochiq materiallarni taqdim etish mumkin. Boshlang'ich ta'limda ijodkorlikni rivojlantirishning yana bir usuli qiziquvchanlik va izlanishni rag'batlantirishdir. O'qituvchilar o'quvchilarni tanqidiy fikrlashga va yangi g'oyalarni o'rganishga undaydigan ochiq savollar berishlari mumkin. O'quvchilarni savol berishga, ma'lumot izlashga va tanqidiy fikrlashga undash orqali o'qituvchilar o'quvchilarning ijodkorligi va muammoni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Ijodkorlik erta ta'limda muhim ahamiyatga ega, chunki u bolalarda tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish qobiliyatlari va ta'limga innovatsion yondashuvlarni rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, u o'zini namoyon qilish va ishonchni rivojlantiradi, hayotning turli jabhalarida kelajakdagi muvaffaqiyatlar uchun poydevor qo'yadi. O'qituvchilar ochiq izlanish imkoniyatlarini taqdim etish, turlicha fikrlashni rag'batlantirish va o'z-o'zidan o'rganish tajribasiga imkon berish orqali ijodkorlikni rivojlantirishi mumkin. San'at, musiqa, hikoyalar va hamkorlikdagi loyihalarni o'z ichiga olish sinfda ijodkorlikni rivojlantirishning samarali usullaridir. Erta ta'limda ijodkorlikni oshirishning ba'zi amaliy strategiyalari orasida ijobiy va qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhitini targ'ib qilish, tadqiqot va tajribalar uchun turli xil materiallarni taklif qilish, qiziqish va tavakkalchilikni rag'batlantirish, fikr yuritish va o'z-o'zini baholash imkoniyatlarini taqdim etish kiradi. Ota-onalar uy sharoitida o'z farzandlarining ijodini qo'llab-quvvatlab, xayoliy o'yinlarni rag'batlantirish, turli kitoblar, san'at buyumlari va cholg'u asboblardan foydalanish imkoniyatini ta'minlash, tabiatga mehr uyg'otish va ochiq havoda kashf qilish hamda oila sifatida birgalikda ijodiy faoliyat bilan shug'ullanishlari mumkin.

O'quv jarayonida o'quvchilar bilan hamkorlik qilish katta ahamiyatga ega. O'quvchilarning ta'limga qay darajada ixlos qo'yishi o'qituvchining mana shu hamkorlikni yarata bilish mahoratiga bog'liq. O'qituvchi bilan o'quvchilarning o'quv faoliyatidagi muhitning to'g'ri uyushtirilishi o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishlarini oshiradi, ularni butun kuch va g'ayratini sarflashga undaydi. Bu o'zaro muloqotning shunday bir shaklidirki, bunda o'quvchi o'zini pedagogik ta'lim obyekti deb emas, balki mustaqil va erkin harakat qiluvchi shaxs deb biladi. Bugungi kunda interfaol metodlar – "Aqliy hujum", "Sinkveyn", "Klasster", "Rol o'ynash", "Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish" kabi usullar orqali o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish mumkin. , axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, robototexnika, STEAM ishlab chiqarishi ham bu jarayonga xizmat qilmoqda. O'quvchilarning kreativligini amalga oshirishda Torrance testlari, loyiha ishlari, topshiriqlar tahlili, o'z o'zini yozma va og'zaki ifodalash kabi ko'rsatkichlardan aniqlanadi. Ular asosida ishlab chiqarishni aniqlash va individual tarzda foydalanish mumkin.

Ijodiy ifoda ham boshlang'ich ta'limda ijodkorlikni rivojlantirishning muhim jihati hisoblanadi. O'qituvchilar o'quvchilarga san'at, musiqa, yozuv va boshqa ijodiy vositalar orqali o'zlarini ifoda etish imkoniyatini berishi mumkin. Talabalarga o'zlarini turli yo'llar bilan ifodalash imkonini berish orqali o'qituvchilar o'quvchilarning ijodkorligini rivojlantirishga va o'zlarining noyob ovozi rivojlantirishga yordam berishlari mumkin. Boshlang'ich ta'limda ijodkorlikni rivojlantirishning yana bir muhim jihati hamkorlikdir. O'quvchilarni hamkorlikda birgalikda ishlashga, guruh bo'lib hal qilish va fikr almashishga undash orqali o'quvchilarning ijodiy rivojlanishini va bir-biridan o'rganishga yordam beradi. Hamkorlik talabalarga zamonaviy dunyoda muvaffaqiyatga erishish uchun bo'lgan muloqot, jamoada zarur ishlash va empatiya kabi muhim ijtimoiy ko'rinishni rivojlantirishga yordam beradi. Texnologiyani sinfga ta'minlash uchun ta'limni yaxshilashning yana bir usuli yaratish. Texnologiya talabalarga yangi g'oyalarni o'rganish, innovatsion muammolarni yaratish va ijodkorlikni oshirishga yordam berish boy axborot va resurslardan foydalanish imkonini beradi.

O'qituvchilar o'z darslariga texnologiyani o'quvchilarni tanqidiy fikrlashga, vaziyatga va o'zlariga yordam berishi mumkin bo'lgan narsaga.

Boshlang'ich ta'limda ijodkorlikni rivojlantirishning ham muhim jihati ochiq havoda o'tkaziladi. O'quvchilarni sinfdan tashqariga va tabiatga olib borish orqali o'qituvchilar o'quvchilarga atrofdagi dunyo bilan bog'lanishlari, yangi muhitlarni o'rganishlari va amaliy o'rganish tajribasi bilan shug'ullanishlari mumkin. Ochiq havoda o'qitish o'quvchilarning ijodkorligini, muammoni hal qilish va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Boshlang'ich ta'limda ijodkorlikni rivojlantirishning yana bir muhim jihati tavakkal qilishni rag'batlantirishdir. Talabalar tavakkal qilish va yangi g'oyalarni sinab ko'rish uchun o'zlarini qulay his qiladigan xavfsiz va qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratish orqali o'qituvchilar o'quvchilarning ijodkorligi va ishonchini rivojlantirishga yordam berishi mumkin. Tavakkalchilikni rag'batlantirish o'quvchilarda mustahkamlik, moslashuvchanlik va muvaffaqiyatsizlikdan o'rganishga tayyorlik kabi muhim ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Boshlang'ich ta'limda ijodkorlikni rivojlantirishning yana bir muhim jihati o'quvchilarning mustaqil ta'lim olishlari uchun imkoniyatlar yaratishdir. O'quvchilarga o'qish mavzularini tanlash, o'z qiziqishlarini o'rganish va ularni hayajonlantiradigan loyihalar ustida ishlash imkonini berish orqali o'qituvchilar o'quvchilarning ijodkorligi va o'rganishga bo'lgan ishtiyoqini rivojlantirishga yordam berishi mumkin. O'z-o'zini boshqarish o'quvchilarga o'z ta'limini egallashga va o'z-o'zini rag'batlantirish, mustaqillik va ijodkorlik kabi muhim ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Kreativlikni tiklashda muhim bo'lgan narsa, samarali natijaga erishishdir. Mashhur deyishicha, asil kreativlik aniq bu va haqiqatdan ham haqiqatni ko'rishdir.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, erta ta'limda ijodkorlikni rivojlantirishning nazariy asoslarini tushunish va amalga oshirish innovatsion shaxs avlodini tarbiyalashda hal qiluvchi qadamdir. Ushbu maqolada bayon etilgan tamoyillarni o'zlashtirib, ularni ta'lim amaliyotiga kiritish orqali o'qituvchilar o'quvchilarga cheksiz fikrlash, murakkab muammolarni hal qilish va jamiyat hayotiga mazmunli hissa qo'shish imkonini beradi. Ta'limning dastlabki bosqichlarida ijodkorlikni rivojlantirishga e'tibor qaratsak, biz tasavvurga ega mutafakkirlar va yangi g'oyalar bilan to'la kelajakka yo'l ochishimiz mumkin. Boshlang'ich ta'limda ijodkorlikni rivojlantirish o'quvchilarni zamonaviy dunyoda muvaffaqiyatga tayyorlash uchun muhim ahamiyatga ega. Tasavvuriy o'yinlarni rag'batlantirish, qiziquvchanlik va izlanishni rivojlantirish, ijodiy ifodani rivojlantirish, hamkorlikni rivojlantirish, texnologiyani o'z ichiga olish, ochiq havoda ta'lim berish, tavakkal qilishni rag'batlantirish va o'z-o'zini boshqarish uchun imkoniyatlarni taklif qilish orqali o'qituvchilar o'quvchilarning ijodkorligini rivojlantirishga yordam berishi mumkin va ular hayoti davomida foydali bo'lgan muhim ko'nikmalarni rivojlantirishlari mumkin. Ijodiy fikrlash o'quvchilarning maktabda, o'z kasbida va shaxsiy hayotida muvaffaqiyat qozonishiga yordam beradigan qimmatli mahorat bo'lib, o'qituvchilar uchun boshlang'ich ta'limda ijodkorlikni rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berish muhimdir. Boshlang'ich ta'lim bosqichida kreativlikni rivojlantirish o'quvchilarning shaxsiy sifatida kamol topishi, mustaqil va noodatiy fikrlashga o'rganish uchun muhim asosdir. Kreativlikni ta'minlash uchun pedagoglar va o'quv jarayonining metodik strategiyalar tanlanishi, o'quv muhitining ijodiy bo'lishi, hamda har bir o'quvchining shaxsiy rivojlanishi zarur. Bu esa zamonaviy ta'limning sifatini nazoratga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Guilford, JP (1950). *Ijodkorlik*. Amerikalik psixolog.
2. Torrance, EP (1974). *Torrance ijodiy fikrlash testlari*. Sxolastik test xizmati.
3. Xolboeva, M. (2022). *Boshlang'ich ta'limda innovatsion metodlar*. Toshkent.

4. Nazarova, M. va Yo'ldosheva, D. (2021). *Kreativlikni oshirishda interfaol metodlarning roli* . Pedagogika fanlari jurnali.
5. Jo'rayev P.X., Raximov B.X., Xomatov SH.F. Yangi pedagogik texnologiyalar. Muammoli ta'lim aasoslangan o'quv-metodik qo'llanma. -T.: Fan, 2005, 66 b.
6. Adizov B. Boshlang'ich ta'limni ijodiy tashkil etishning nazariy asoslari: Ped. fan. dok. ... dis. -Toshkent, 2003. - 276 b.

1.

